

Нашето послание

ИМА ЛИ НОВО СЪДЪРЖАНИЕ СЪВРЕМЕННИЯТ ПАТРИОТИЗЪМ*

Чл. кор. Марко Семов

Не е съвсем неочаквано, че в годините на демократичното ни зачатие и на прага на влизането ни в Европейския съюз, пред нас се изправи още един въпрос, при това съдбоносен: нужен ли е нов прочит на патриотичното чувство. Не друг – самата Европа постави най-напред на себе си, а после и на нас този въпрос. И започна да му отговаря по своему, отстоявайки онези ценности, които са направили европейските държави значими и авторитетни. Чуват се гласове и в Европа, но много по-често у нас, че както на суверенитета, така и на патриотизма трябва да се гледа като на едно мъртво минало. Тези гласове идват изпод корените и дебелите портфейли на наднационалните корпорации, на радетелите на един свят без национална държавност и без родолюбие. Мотото, или както днес е модерно да се говори – логото на тези транснационални мераци е – “Моето отечество е там, където ми е добре”.

На прага на Европейския съюз, се налага да си дадем ясен отговор по този въпрос. Защото липсата на отговор и адекватно национално поведение може да ни доведе до разпиляването на това, което наричаме българска нация, българска култура и образование, българска държава със своя физиономия.

Човек наистина се ражда, за да живее човешки, тоест – да живее добре. Хиляди теории и доктрини се родиха или умряха стаени, или бурно прокламирани под завета на тази вековечна мечта, която беше и като цяло си остава непостигната. Всъщност тя движи историята. Тя е сърцето, мотора, импулсиращата енергия,

в името на която падат и се въздигат партии и правителства. Нейно съдържание са почтените или фалшиви намерения на човека, по-често на избрана част от човечеството, животът да е по-добър. Съвсем друг е въпросът, дали тази цел бе постигната, и ако да, доколко и за кого.

Умря ли наистина патриотичното чувство? Оказа ли се в началото на поредния нов век то излишно и нарочено за сритване в кюшето на историята? Стана ли или ще стане скитник, пилигрим, безотечественик човекът на ХХІ век – в търсене на своето човешко щастие навред по земята? Все по-често се задава и въпросът, дали глобализацията се свят е еднакво добър за всички, или само за избрани, вече много богати групи от световната общност, които чрез глобализма се надяват да станат още по-богати. Питаме се, не без неловкост, как така Европейският съюз ще отвори границите си и подир това магазините, та нашите безработни, крадливи и продажни нрави да хукнат по Шан з'Елизе, по Курфюрстендам и Виа Венето и де що срещнат французайка, германка и италианка – първо чантата, а после нея. Няма ли тези народи да усетят че са заплашени техните ценности, всичко създадено от тях, за да живеят по-човешки. Ще се примирят ли терористите от Ал-Кайда със сегашната картина на света, ще стане ли общоприето САЩ с танкове да налагат своята демокрация навсякъде, където се нуждаят от свое присъствие, как ще се развият отношенията между Европейския съюз и Съединените щати. Възможно ли е самият Европейски съюз да стане, както сега го представят някои, Съюз на безотечественици, на антипатриоти, на детски градини, отглеждащи утрешни космополити и глобалисти – или Съюз на равноправни, подпомагащи се един друг народи.

Френсис Фукуяма, написал само преди десетина години “Край на историята”, намери научно мъжество да отрече досегашните си възгледи. Той написа “Строежът на държавата” – една неголяма книжка, чиято цел определи така: “В тази книга поддържам тезата, че укрепването на държавата е един от най-важните въпроси на световната общност, защото слабите и

провалилите се държави са източник на най-сериозните световни проблеми”.

Така се озоваваме пред едно от първите проявления на съвременния патриотизъм – защитата на националната държава и държавността. И веднага възниква въпросът: правим ли това в България, какво е състоянието на нашата държава и държавност, когато и малкото ромче в който и да е кът на България без колебание ще каже, че българската държава всъщност я няма. Нарочно ли бе направено това, пак чуждите сили ли са виновни, или ние самите дезертирахме – кога от елементарно политическо лакейство, кога от пълна липса на далновидност, кога от най-елементарна меркантилност и продажност – енигма дълбока ест.

Както и да усложняваме проблема, държавността се корени в традицията. Някои традиции естествено си отиват в историята. Други обаче, които формират и представят лицето и душевността на народа ни, имат дестинация в бъдещето. В празниците на един народ, в начина, по който ги празнува, се крие душата на този народ. Днес виждаме силно активизирани адепти на американизацията. Такива земята ни изобилно е раждала и преди това – когато трябваше да се германизираме, после да се съветизираме. Та това, което днес е празник на САЩ, да стане празник и на Куртово Конаре. В това по принцип няма нищо лошо, въпрос на свободен избор. Но питаме ли се, защо празниците на Куртово Конаре не се празнуват в САЩ? С какво те са по-малко общочовешки, отколкото американските празници? И не прозира ли отново онази прастара нагласа на преклонение пред чуждите образци, така добре описана още от Добри Войников в “Криворазбраната цивилизация”, която днес можем да наречем криворазбрана демокрация.

Навярно няма да е непатриотично ако кажем, че в общуването си с Европа, в опознаването на нейните велики духовни и културни ценности, ние не бива да позволим своето обезличаване като народ, запазвайки например богатството на своя език. Ако Франция и Германия – държави, които са в сърцето на Европейския съюз, си представят бъдещето на Европейския съюз с един осреднен тип “есперанто” френско-английски-немски език, те едва

ли щяха със закони да бранят езика си. Във Франция тези закони са два, Германия без закон е уредила начина да не се печатат или излъчват текстове, които замърсяват или вулгаризират езика на Хайне и Гьоте. Те приемат за патриотично всяко действие, което отстоява и брани техните национални езици.

Патриотично е навярно едно държавно и национално поведение, което брани паметниците на културата, на българските воители паднали за род и свобода, както от политическата конюнктура, така и от баналните крадци, каквито винаги са се въдили по нашите земи. Това ще рече и опазване на богатствата, открити в земите ни, археологическите разкопки и всичко, което е намерено в тях, галериите, където е съхранен талантът на народния гений, библиотеките и читалищата ни, като изключително успешна национална форма за духовно оцеляване и самосъхранение.

Патриотично е да се развива такова образователно дело и наука, които да държат сметка както за националните традиции, опит и постижения, така и на онова, което най-напредналите страни са постигнали в просветното си и научно дело. Ала това търсене на синхрон между национално и световно да се извършва не с раболепие, присъщо на някои политици, а с достоинство и самочувствие. И когато стигаме до темата за нашето народно и национално самочувствие, навярно задължително трябва да го отнесем към категориите, които характеризират съвременния патриотизъм. Какво е нашето национално достойнство днес, на какво се крепи патриотизмът ни, в каква степен той подплатява действията на нашите държавни институции и мъже. Този отговор е ключова част от проблема – нужен ли ни е патриотизъм и какъв патриотизъм.

Навярно прекрачвайки прага на Европейския съюз, ще трябва да се отърсим от своя национален нихилизъм, да се научим или да се осмелим да казваме понякога **не**, когато се засягат значими национални интереси и стойности. Тъжен пример на неблагоприятно развитие в тази област е случаят с АЕЦ “Козлодуй”.

Патриотично навярно ще е да запазим достоинствата и постиженията на етносите у нас, да ги сглобяваме и

присъединяваме към българската нация, да ги задържаме тук, а не да пилеем гените си навсякъде по света.

Патриотично е да ценим доброто у другите народи, да не изпадаме в захласнато самовъзхищаване, когато за това нямаме особени основания, но да не изпадаме и в самоунижения, колкото и неизбежни да изглеждат те понякога.

Сигурно ще е патриотично, ако съумяваме вярно и с критично око да преценяваме, когато сме впечатлени от чуждото, кое точно да ни харесва. Иначе казано, да се научим да отсяваме зърното от плевата. Духовна плевка ние достатъчно много сами си произвеждаме, която веялката на някои медии масово рапръсва навсякъде из страната и душите ни. И в Европа има профани и профанация, както ги има навсякъде. Преди да погълнем поредната порция от чуждите нелепости, добре е да се опитаме най-напред да се справим с нашите, които за съжаление демокрацията отприщи безконтролно и масово. Патриотично ще е ако бъдем българи по европейски и европейци по български, колкото и трудно да изглежда това. Ако някой някъде твърди, че влизането ни в Европейския съюз ще изглежда като Гергьовски парад или звучи като “Ода на радостта”, това ще бъде меко казано пропаганда, а по същество нахална лъжа. Всъщност, дългоочакваното ни и желано приемане в Съюза ще е ново и съвсем нелеко изпитание пред нацията, или както казват политиците с богатия си речник – поредното предизвикателство пред нас.

Патриотично ще е навярно младите ни таланти, които покориха света, да бъдат привлечени обратно в България – ако не завинаги, то поне от време на време, и да помогат на страната си с получения опит и знания, да дават пример за цивилизовано гражданско поведение и да внушават привлекателността на уреденото законово общество.

В този дух, може би най-трудното изпитание, но и най-сигурният знак за достойнство и реално самочувствие, ще бъде спазването на законите, реда и правилата на европейското и човешко общечитие. Съвсем патриотично ще бъде да се откажем от великата шопска “всенародна” философия за закона, според която

той е врата в полето, през която преминават само безсловесните твари.

Патриотичен знак от най-висша проба ще бъде да се повдигне жизненият стандарт в рамките на скромните ни възможности, като ударението се постави върху някои особено болезнени сфери на националния живот.

Пенсионерите ни не бива да бъдат най-бедните в Европа, безработицата най-висока и броят на неучещите деца най-голям. Не трябва да допуснем българите да се превърнат в полуграмотен народ, способен само да оправя кровати, да мие чинии, да коси тревата пред хотелите и да праща дъщерите си да забавляват чуждоземски отрепки. Признак на духовен крах е да се радваме, когато някой ни хвали че сме “сигурни стражи” на Европа, които пазят азиатските ѝ граници – което значи, че ни се присъжда високопочетната титла на портиери и гавази. Най-важното е обаче, ако сполучим да убедим другите да не гледат на нас по този начин. Всъщност, по този белег, кой ни третира като равноправни люде, а не като обслужващ персонал, ще можем верно да разпознаем кои са ни приятели сред другите народи, и кои от политиците ни каква съдба уговарят за Отечеството на Ботев и Левски.

От нас зависи какво ще позволим да ни направят и какво не. Следователно, самосъхранението и лицето ни като народ зависи изключително от нашия патриотизъм. Просто след няколко години и да искаме, няма на кого да се сърдим за това, което сме станали.

*Слово, произнесено от известния български учен-народовед чл. кор. М. Семов на научна конференция на 17 български патриотични сдружения през януари 2005 г. Материалът има есеистичен и публицистичен характер, но редакцията реши да го помести в своята собствена рубрика “Нашето послание” заради актуалността му и гражданската му насоченост. Отделни стили и изразни форми, а също полемични похвати, отразяващи тази специфика, не могат да се свързват с позиция на редакцията.